

**MINISTER
PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ**

DSR-IV-07-139-1-MF/13

GABINET MARSZAŁKA SENATU

wpłynęło dn. 6.12.13.
nr. 5560 podpis. Perenna

Warszawa, dnia 4 grudnia 2013 r.

S. K. J. Perenna
Biura Prac Senackich
Wpłynęło dn. 5.12.13. zał.
nr. 3881 podpis. M

Pan

Bogdan Borusewicz

Marszałek Senatu RP

Szanowny Panie Marszałku,

Odpowiadając na wystąpienie Pana Marszałka z dnia 31 października 2013 r., znak: BPS/043-42-1839/13, dotyczące oświadczenia senatora Andrzeja Persona złożonego podczas 42 posiedzenia Senatu w sprawie z prośbą o przyjrzenie się sytuacji opiekunek do dzieci na polskim rynku, uprzejmie wyjaśniam:

Regulacje dotyczące nianí zawiera ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. *o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3* (Dz. U. Nr 45, poz. 235, z późn. zm.). Niania, o której mowa w ww. ustawie, zatrudniana jest przez rodziców dziecka na podstawie umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, zwanej umową uaktywniającą.

Kwestie dotyczące zawierania między rodzicami a nianią umowy uaktywniającej reguluje rozdział 6 ustawy *o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3*. Przepisy rozdziału 6 ww. ustawy dotyczące nianí weszły w życie w dniu 1 października 2011 r. Umowa zawierana w formie pisemnej określa m. in. strony umowy, jej cel i przedmiot, czas i miejsce sprawowania opieki, liczbę dzieci powierzonych opiece, obowiązki niani, wysokość wynagrodzenia oraz sposób i termin jego wypłaty, czas, na jaki umowa została zawarta, a także warunki, sposób zmiany oraz rozwiązania umowy.

Ustawa *o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3* nie wprowadza żadnych ograniczeń w zakresie kształtowania warunków, na jakich sprawowana będzie opieka przez nianię zatrudnioną na podstawie umowy uaktywniającej.

Zgodnie z zasadą swobody umów wyrażoną w art. 353¹ ustawy z dnia 24 kwietnia 1964 r. - *Kodeks cywilny* (Dz. U. z 1964 r., Nr 16, poz. 93, z późn. zm.) strony zawierające

umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

Zachętą dla legalizacji zatrudnienia nian, wprowadzoną w ustawie *o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3* jest opłacanie za nianię, z którą zawarto umowę uaktywniającą, składek na ubezpieczenia społeczne (ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe) oraz ubezpieczenie zdrowotne od podstawy stanowiącej kwotę nie wyższą niż wysokość minimalnego wynagrodzenia za pracę ustalonego zgodnie z przepisami o minimalnym wynagrodzeniu za pracę, przez ZUS, z budżetu państwa. Jeśli kwota wynagrodzenia będzie wyższa niż wysokość minimalnego wynagrodzenia za pracę (tj. w warunkach 2013 r. wyższa niż 1600 zł), jedynie od nadwyżki tej kwoty, składki na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne niani zapłacą rodzice dziecka, nad którym niania sprawuje opiekę. Takie ograniczenie dofinansowania z budżetu państwa wynika z ograniczonych możliwości budżetowych. Należy zaznaczyć, że kwota ponoszona przez budżet państwa na ww. składki w warunkach 2013 r. (tj. od kwoty 1600 zł) wynosi w przypadku każdej zgłoszonej do ZUS niani 312,32 zł na ubezpieczenie emerytalne, 128 zł na ubezpieczenie rentowe, 30,88 zł na ubezpieczenie wypadkowe, 144 zł na ubezpieczenie zdrowotne w wariantcie, jeśli niania nie przystąpiła do dobrowolnego dla niej ubezpieczenia chorobowego lub 140, 48 zł na ubezpieczenie zdrowotne w wariantcie z ubezpieczeniem chorobowym, gdy niania opłaca z własnych środków ubezpieczenie chorobowe, czyli w sumie 611,68 zł, jeśli ubezpieczenie chorobowe niania opłaca z własnych środków lub 615,20 zł, jeśli niania nie przystąpiła do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego, co w relacji do kwot świadczeń finansowanych z budżetu państwa jest kwotą znaczącą.

Wysokość wynagrodzenia niani strony swobodnie określają w ww. umowie uaktywniającej.

Warunkiem skorzystania z opłacania za nianię, przez ZUS, z budżetu państwa, składek na ubezpieczenia społeczne oraz ubezpieczenie zdrowotne jest praca zawodowa obojga rodziców dziecka (lub rodzica, w przypadku osoby samotnie wychowującej dziecko) oraz sprawowanie opieki nad dzieckiem w wieku do lat 3 (wyjątkowo – w przypadkach wskazanych w ustawie, do 4 lat). Jednocześnie konieczne jest zgłoszenie niani do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w terminie 7 dni od dnia oznaczonego w umowie jako dzień rozpoczęcia wykonywania pracy.

W sposób wyżej określony, przez ZUS, z budżetu państwa, opłacane są składki na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne za nianie zatrudniane

także przez rodziców albo rodzica samotnie wychowującego dziecko, którzy świadczą usługi na podstawie umowy cywilnoprawnej stanowiącej tytuł do ubezpieczeń społecznych, prowadzą pozarolniczą działalność lub działalność rolniczą.

Ubezpieczenie chorobowe w przypadku nian zatrudnianych na podstawie umowy uaktywniającej jest dobrowolne. Za nianię, która przystąpiła dobrowolnie na swój wniosek do ubezpieczenia chorobowego, składki na to ubezpieczenie opłaca rodzic na zasadach określonych dla zleceniobiorców w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych.

Składki na ubezpieczenia społeczne (ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe) oraz zdrowotne nie są opłacane z budżetu państwa w przypadku, gdy:

- 1) niania zatrudniona jest przez rodzinę zastępczą zawodową,
- 2) rodzic korzysta z ulgi na podstawie umowy aktywizacyjnej, o której mowa w art. 61c ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy w brzmieniu obowiązującym przed dniem 26 października 2007 r., z osobą bezrobotną w celu wykonywania pracy zarobkowej w gospodarstwie domowym.
- 3) dziecko korzysta jednocześnie z innej formy opieki – żłobka, klubu dziecięcego, dziennego opiekuna.

Ustawa *o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3* nie określa minimalnych wymagań dotyczących kwalifikacji niani pozostawiając w tym zakresie swobodę rodzicom dziecka. Ustawowym warunkiem, który musi spełnić niania jest poddanie się obowiązkowym badaniom sanitarno-epidemiologicznym zgodnie z ustawą z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. Nr 234, poz. 1570, z 2009 r., Nr 76, poz. 641 oraz z 2010 r., Nr 107, poz. 679 i Nr 257, poz. 1723). Wprowadzenie w ustawie dodatkowych wymogów dotyczących niani ograniczałoby rozwój tej instytucji. Obecnie to rodzic dziecka decyduje, jakie kwalifikacje i predyspozycje powinna mieć niania i to on ocenia, czy dana osoba spełnia określone przez niego kryteria i oczekiwania.

Z informacji przekazywanych przez ZUS na temat liczby osób zgłoszonych do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego wynika, że od dnia 1 października 2011 r. (tj. od daty wejścia w życie przepisów dotyczących opłacania przez budżet państwa składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne za nianie) liczba nian zatrudnianych na podstawie umowy uaktywniającej systematycznie wzrasta. W dniu 15 października 2013 r. liczba ta wynosiła 9 006. Taki poziom osiągnięto przez 2 lata obowiązywania przepisów dotyczących nian, tj. od dnia 1 października 2011 r. od stanu 0.

Podsumowując, wbrew informacjom rozpowszechnionym zwłaszcza przez podmioty zainteresowane komercyjnym pośrednictwem w zatrudnianiu lub szkoleniu różnego typu prywatnych opiekunów - istnieją podstawy prawne do legalnego zatrudniania niań, a także mechanizmy zachęcające do korzystania z rozwiązań uregulowanych w ustawie o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 dotyczących zatrudniania niań. Liczba niań zatrudnianych na podstawie umowy uaktywniającej systematycznie wzrasta, co potwierdzają informacje przekazywane przez ZUS na temat liczby osób zgłoszonych do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego.

Jednocześnie należy wskazać, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych przygotował szeroką kampanię informacyjną dla rodziców zawierających umowy uaktywniające. Poradnik wyjaśniający opisane wyżej procedury znajduje się na stronie internetowej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych www.zus.pl w zakładce „Nianie w ubezpieczeniu społecznym” lub „Nianie, krok po kroku”. Z poradników rodzic dowie się m.in. jak zarejestrować nianię oraz co zrobić, gdy niania zachorowała lub miała wypadek.

Jeżeli jednak rodzic ma nadal wątpliwości lub problemy w wypełnieniu dokumentów ubezpieczeniowych, może zgłosić się do terenowej jednostki Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, gdzie w wydziale obsługi klientów uzyska stosowną pomoc.

Ponadto, należy wskazać, że w celu zebrania w jednym miejscu informacji dotyczących organizacji i funkcjonowania różnych form opieki nad małymi dziećmi oraz ułatwienia osobom zainteresowanym wyszukiwania informacji w tym zakresie, stworzono stronę internetową www.zlobki.mpips.gov.pl poświęconą opiece nad dziećmi w wieku do lat 3. Na ww. stronie dostępne są również informacje przeznaczone dla rodziców dotyczące poszczególnych form opieki, w tym m.in. niań.

Zjawisko „szarej strefy”, w tym także szarej strefy niań jest jak najbardziej niepożądane. Zjawisku temu przeciwdziałają służby zatrudnienia, np. Państwowa Inspekcja Pracy.

Z poważaniem

MINISTERSTWO
ZUP.
Elżbieta Seredyn
Podsekretarz Stanu